

VERGİ AFLARI FAYDA SAĞLIYOR MU?

Türkiye’de vergide af beklentisi kalıcı hale geldi. Ancak vergi aflarının mevcut hali ile devam ettirilmesi, vergi idaresi, vergiye uyumlu mükellefler ve diğer paydaşlar açısından olumsuz sonuçlar yaratmaya devam edecek, vergiye uyum daha da gerileyecektir.

Afların faydalı mı zararlı mı olduğu tartışılmaya devam ediyor. Bu konuda IMF’in “Vergi Afları: Teori, Trendler ve Bazı Alternatifler” yayını incelendiğinde; afların avantaj ve dezavantajlarına dikkat çekerek, “teorik literatürden, ekonometrik kanıtlardan ve seçilmiş ülkeler ile ABD eyalet vaka çalışmalarından” elde edilen sonuçları açıklıyor. Açıklamaların özeti:

■ “Başarılı” afların normdan çok bir istisna olduğu; zaman içinde net gelir tahsilatı ve vergiye uyumun genellikle aflardan olumsuz etkilendiği,

■ Afların çözmeyi amaçladığı temel sorunların, diğer bir deyişle “zayıf vergi gelir performansı, ödemelerde artan gecikme ve vergiye uyum oranları; vergi idaresinin tespit ve uygulama gücünde bir iyileştirme olmadan” çözülmesinin olası olmadığı,

■ En “başarılı” afların, vergi idaresinin uygulama kapasitesinin geliştirilmesine bağlı olduğu,

■ Eğer bir af çıkarılacaksa, sakıncalarını sınırlamak için aşağıdaki temel bazı ilkelerin benimsenmesi gerektiği:

● Azaltılmaya çalışılan vergiye uyumsuzluk kaynaklarının belirlenmesi (bir gelir idaresinin vergi kaçakçılığını tespit kapasitesinin veya icra yetkisinin olmaması, ya da uygun olmayan bir vergi politika sistemi gibi),

● Uyumsuzluk kaynağının tespiti sonrasında, bir affi yürürlüğe koymadan önce (veya en azından affa birlikte) sorunun kaynağını hedef alan bir reform programının uygulamaya konulması;

● Bir affın aşağıdaki unsurlar sahip gerektiği:
✓ Af; kayıt dışı vergi mükellefleri, mükellef olmayanlar ve vergi kaçakçıları ile sınırlandırılmalı,

✓ Vergi afları, vergiye uyumsuzluk sorununu doğrudan ele alan genel reform hedeflerine aykırılık oluşturan önlemleri içermemeli (örneğin affa katılan mükelleflere muafiyet verilmesi, vergi idaresinin uyumsuz mükellefleri belirleme ve gelecekte onları etkin olarak izleme kapasitesini baltalaması gibi).

Bu yayında Türkiye’de yer aldı. Türkiye’de sıkça yapı-

lan afların “ne uzun vadede net gelir sağlama, ne de vergiye uyumu artırmada başarılı” olmadığı belirtildi. Nedeni Türkiye’de uygulanan af programlarının, büyük çaplı vergi politika değişikliklerinden veya vergi idaresinin, vergi borçlarının ve sosyal güvenlik prim tahsilatını artırma kapasitesindeki temel iyileştirmelerden bağımsız şekilde uygulanması olarak açıklandı.

2021-2023 Dönemi Orta Vadeli Mali Programında, “program süresince vergi affına gidilmemesi” temel vergi politika hedefi idi. Ancak COVID-19 nedeniyle son bir yılda bile iki kez vergi af kanunu çıkarıldı.

Sık tekrarlanan aflarda yer alan “matrah artırımı” düzenlemeleri ile aftan yararlananlara sağlanan “vergi inceleme muafiyeti”, kanunların gerekçesinde açıklandığı gibi “vergiye uyumu” değil “uyumsuzluğu” artırıyor “nasıl olsa af çıkar” beklentisi yaratılıyor. Bu nedenle, “matrah artırımı” içeren “vergi afları çıkarılsa” dahi tarih zamanaşımı süresinde “vergi incelemesi yapılabilmesi, inceleme muafiyeti” aflarda yer almamalı. Matrah artırımı durumunda da vergi incelemesi muafiyeti olmamalı, inceleme sonucunda bir matrah farkı tesis edilmişse bulunan matrah, artırımlardan tutardan mahsup gibi seçenekler “sürdürülebilir vergileme” ve “vergi adaleti” için gereklidir.

Son günlerde “Alice Harikalar Diyarında” romanındaki bazı diyalogların benzeştirmelerde kullanımına sık rastlanıyor. Bu moda uyararak romandan Kızıl Kraliçe’nin bir diyalogunu alalım:

“Düzeltilmek için çok geç. Bir şeyi bir kez söyledin mi; bu onu kalıcı hale getirir. Artık, sen de onun sonuçlarına katlanmak zorundasındır”.

İşte Türkiye’de durum budur: Vergide af beklentisi kalıcı hale gelmiştir. Ancak vergi aflarının mevcut hali ile devam ettirilmesi, “vergi idaresi, vergiye uyumlu mükellefler ve diğer paydaşlar” açısından olumsuz sonuçlar yaratmaya devam edecek, vergiye uyum daha da gerileyecektir.

Bu açıklamalardan sonra kayıtların düzeltilmesini inceleyelim.

ENVANTER ÇIKARMA

7326 sayılı vergi affı kanunundaki düzenlemelerden biri de kanunun altıncı maddesindeki "işletme kayıtlarının düzeltilmesi" oldu. Maddenin gerekçesi, "vergi mükelleflerinin işletme kayıtlarının gerçek (fiili) durumlarına uygun hale getirilerek kayıtlı ekonomiye geçişin teşvik" edilmesidir. Düzenleme özünde, Vergi Usul Kanununun ("VUK") 186'ncı maddesindeki "envanter çıkarma" ödevine uymayanların, uyumlu hale gelmesine imkan veriyor. Kanuna göre mükellefler, "bilânço günündeki mevcutları, alacakları ve borçları saymak, ölçmek, tartmak ve değerlemek suretiyle kesin bir şekilde ve detaylı şekilde tespit etmek" durumunda olup; değerlendirme gününde (bilânço günü) fiili sayım ile yasal kayıtlar karşılaştırılıyor. Bu işlemin mali kârı doğrudan etkilemesi nedeniyle "envanter çıkarma", "sağlıklı ve güvenilir" şekilde yapılmalı.

Kanunundaki düzenleme mükelleflere "envanterlerini düzeltme" imkanı vererek kayıtlarının düzeltilmesini sağlamaya yönelik. İşletmede olmayan "emtianın" bildirim ile vergi planlama yapmak değil. Mükellefe bırakılan bildirim kötüye kullanılırsa, olmayan varlığın yerine konması yine kayıt dışı yollarla işletmeye sokulacaktır. Aksi halde vergi planlaması "bağımsız denetime tabi şirketlerde" ciddi sorunlar yaratabilecek.

MEVCUT, FAKAT KAYITDIŞI OLANLAR

İşletmede mevcut ama kayıt dışı varlıklar sayım fazlası olup, sebepleri "üretim firesinin azlığı, "faturasız alış" gibi nedenler olabilir. Düzenlemeyle mükellefler, yasal kayıtlarında olmayan "emtia, makine, teçhizat ve demirbaşları", 31.8.2021'e kadar "7326 Sayılı Kanunla İlgili 1 No'lu Genel Tebliğin" 18 ve 19 No'lu ekleri ile KDV mükellefi oldukları vergi dairelerine bildirebilecek. Bu varlıklar satıldığında yasal defterlere kaydedilecek satış bedeli kayıtlı değerden düşük olamayacak; düşük olması durumunda kazanç kayıtlı bedele göre belirlenecek.

Bildirim, mükelleflerce veya ilgili meslek kuruluşlarınınca belirlenecek "rayiç bedeller" ile beyan edilerek kayıtlara alınan varlıklar "rayiç bedelleri" üzerinden tabi oldukları KDV oranının yüzde 50'si; teslimleri KDV istisnasına tabi "basılı kitap ve süreli yayınlar" için KDV oranı yüzde 4 ile hesaplanıp, Tebliğin 18 ve 19 No'lu ekleri doldurularak "kağıt" veya "elektronik" ortamda sorumlu sıfatıyla 31.08.2021'e kadar bildirilerek, hesaplanan KDV

de bu sürede ödenecek. Beyanla ödenen vergi KDV indirimine konu olabilecek; beyana konu edilen emtia KDV uygulamasında iade hakkı doğuran işlemlerde kullanılmışsa yüklenilen KDV iadeye konu edilebilecek. Ancak, "makine, teçhizat ve demirbaşlar" için ödenen KDV indirilemeyecek, ödendiği yıl vergi matrahının tespitinde gider yazılabilecek.

Benzer şekilde mükellefler, işletmede olup kayıt dışı mallardan ÖTV kanununa ekli listelerde yer alanlar; beyan tarihindeki miktarları ve emsal bedelleri ile tabi oldukları vergi oranı, maktu ve asgari maktu vergi tutarlarını dikkate alarak Tebliğin 20 No'lu ekindeki beyannameyi "kağıt veya elektronik ortamda" düzenleyerek, 31.08.2021'e kadar ÖTV açısından bağlı olunan vergi dairelerine verilerek, hesaplanan ÖTV'yi de bu sürede ödemeli.

Bilânço esasına tabi olanlar, kayda aldıkları varlıklar için bilânçonun pasifinde ayrı ayrı karşılık hesabı açmalıdır. Emtia karşılıklarının, ortaklara dağıtılması veya işletmenin tasfiyesi durumunda sermayenin unsuru sayılarak vergilendirilmeyecek. Fakat, "makine, teçhizat ve demirbaşlar" için ayrılan karşılık "birkmiş amortisman" sayılacak.

İŞLETMEDE NAMEVCUT, FAKAT KAYITLI OLANLAR

Mükellefler, işletmelerinde fiilen olmayıp yasal kayıtlarında görünen "emtia, makine, teçhizat ve demirbaşları" 31.08.2021'e kadar fatura düzenlemek ve her türlü vergisel yükümlülüklerini yerine getirerek kayıtlarının gerçek durumu yansıtması mümkün olabilecek. Düzenlenecek faturadaki bedel, aynı türden "emtia" için cari yıl kayıtlarındaki "gayrisafi kâr" oranı ile "makine, teçhizat ve demirbaşlar" ise mükellefler veya bağlı oldukları meslek kuruluşunca belirlenecek "rayiç bedel" esas alınarak gerçekleştirilmeli. Gayrisafi kâr kayıtlara göre belirlenemiyorsa, bağlı olunan meslek odalarınınca belirlenen oranlar esas alınacak. Bu bildirim sırasında 1 No'lu KDV Beyannamesinde "Ödenmesi Gereken KDV" oluşmazsa tebliğin 21 No'lu eki bildirilmeyecek. Ancak beyan nedeniyle "Ödenmesi Gereken KDV" oluşursa tebliğin 21 No'lu eki verilecek. Ödenmesi gereken KDV'nin ilk taksiti beyanname süresinde, diğer taksitler beyanname verme süresini takip eden ikinci ve dördüncü ayda ödenebilecek.

